

УДК: 338.43:330.34

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-270-3-267-272

ПИЩЕНКО О. В.

Чернігівський національний технологічний університет

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано стан нормативно-правового забезпечення регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору в Україні. Надано наукове обґрунтування необхідності розробки та впровадження Державної цільової програми забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору, результати реалізації якої мають еколого-соціо-економічний ефект, а саме: зменшення навантаження аграрного сектору на навколишнє природне середовище, покращення екологічного стану в країні, поширення економічно ефективних екологічно орієнтованих інноваційних технологій виробництва, зростання пропозиції високоякісної, органічної сільськогосподарської продукції на ринку.

Ключові слова: держава, аграрний сектор, забезпечення, нормативно-правовий, еколого-економічна безпека, розвиток економіки, регулювання.

PISHCHENKO O. V.

Chernihiv National University of Technology

REGULATORY AND LEGAL ENVIRONMENTAL REGULATION OF ECOLOGICAL AND ECONOMIC SAFETY OF THE AGRICULTURAL SECTOR IN UKRAINE

The article analyzes the state of regulatory and legal support for the regulation of environmental and economic safety of the agricultural sector in Ukraine. The scientific substantiation of necessity of development and implementation of the State target program of maintenance of ecological and economic safety of agrarian sector which results of realization have ecological-socioeconomic effect, namely: reduction of loading of agrarian sector on environment, improvement of an ecological condition in the country, distribution of economically effective environmentally oriented innovative production technologies, increasing supply of high quality, organic agricultural products on the market. It is established that for the effective implementation of the mechanism of regulation of ecological and economic safety of the agricultural sector it is necessary to use a systematic approach to regulatory and economic security in the context of the environmental protection system (balanced combination of organizational and economic, ideological, regulatory mechanisms taking into account features of the functioning of the agricultural sector). In order for all legal acts to be used effectively in practice, it is necessary to adhere to a set of complex conditions that provide for the coherence of the system of bylaws, regulations should not contradict each other. Ensuring the implementation of laws and regulations is possible only by improving the appropriate supervision and development of judicial mechanisms to resolve disputes in the field of environmental and economic security of the agricultural sector and sustainable agricultural management.

Keywords: state, agricultural sector, security, regulatory, environmental and economic security, economic development, regulation.

Постановка проблеми. Проблема забезпечення еколого-економічної безпеки завжди стояла гостро у процесі функціонування суб'єктів господарювання. Серед суб'єктів господарювання, у яких діяльність пов'язана з використанням природних ресурсів, провідне місце займає діяльність по виробництву аграрної продукції, яка у якості основного засобу виробництва використовує землю та інші природні ресурси. Актуальність дослідження питань забезпечення еколого-економічної безпеки, а саме її регулювання, зумовлюється рядом факторів: довготривалою еколого-економічною кризою в країні, що виникає у результаті колосального техногенного навантаження від результатів діяльності людини. Встановлено, що вплив людини на природу з кожним роком поглиблювався і розширювався, що, у свою чергу, пояснює діалектично-суперечливу взаємозалежність суспільства і природи: поступово підвищуючи свою владу над природою, суспільство потрапляє у все більшу залежність від неї, як джерела задоволення потреб людей і виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В дослідженнях вітчизняних вчених, присвячених проблемам еколого-економічної безпеки аграрного сектору в більшій мірі досліджується стан речей, що склався в даній сфері і в меншій мірі надаються пропозиції з її удосконалення. Управлінські аспекти еколого-економічної безпеки аграрного сектора розроблялися у працях: В. Борщевського, О. Манойленка, А. Никифорова, В. Русана, П. Саблук, М.Скорик, А. Черепа та ін.

Незважаючи на широкий спектр напрямів дослідження особливостей державного регулювання еколого-економічної безпеки аграрного виробництва, у працях зазначених учених практично не знайшли відображення питання розробки ефективного інструментарію нормативно-правового регулювання еколого-економічної безпеки аграрного виробництва.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в обґрунтуванні нормативно-правового забезпечення регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору в Україні.

Вклад основного матеріалу дослідження. Результати дослідження дозволили визначити напрями проведеної державою політики щодо регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору, що проявляється у прийнятті відповідних нормативно-правових актів. Нормативно-правову основу для

регулювання процесами забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору становить звичайно Конституція України. Статтею 3 Конституції України проголошується, що людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю. Частина 2 ст. 3 ілюструє положення, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Наукові розвідки у даному напрямку дали підстави стверджувати, що особливо гостро постає питання забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору для сільського населення, яке в Україні, до сих пір залишається найбільш знедоленою верствою громадян. Державні механізми регулювання й досі не враховують специфічну та конче необхідну соціальну місію селянства як годувальника суспільства та носія високих моральних традицій [1]. Саме дані положення висвітлюються у ст. 16 Конституції України, де закріплено, що забезпечення еколого-економічної безпеки, підтримання еколого-економічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком нашої держави. Також такі положення мають своє відображення у правах та обов'язках громадян, що декларуються Конституцією України. Згідно зі ст. 50 кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кореспондуючим обов'язком є передбачений ст. 66 Конституції України обов'язок кожного громадянина не заподіювати шкоду природі і відшкодовувати завдані ним збитки.

Серед нормативних актів, які регулюють питання забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору, провідну роль займає Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року. На основі аналізу ст. 6 відповідного Закону до особливостей забезпечення еколого-економічної безпеки належать такі питання: гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина; збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів (в тому числі в процесі аграрного сектору); створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення; зміцнення фізичного здоров'я нації, створення умов для розширеного відтворення населення; інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір; забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності суспільства.

В Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначено загальні правові норми та інститути, які здійснюють регулювання відносин в сфері природокористування, здійснення охорони довкілля та забезпечення еколого-економічної безпеки. У ст. 3 цього Закону визначені основні принципи охорони навколишнього природного середовища, серед яких доцільно, на нашу думку, виділити такі як: 1) пріоритетність вимог еколого-економічної безпеки, обов'язковість додержання еколого-економічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської та іншої діяльності; 2) гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей; 3) запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища; 4) екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій; 5) науково обгрунтоване узгодження еколого-економічних, економічних та соціальних інтересів суспільства на основі поєднання міждисциплінарних знань еколого-економічних, соціальних, природничих і технічних наук та прогнозування стану навколишнього природного середовища; 6) гласність і демократизм при прийнятті рішень, реалізація яких впливає на стан навколишнього природного середовища, формування у населення екологічного світогляду; 7) науково обгрунтоване нормування впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище; 8) компенсація шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища та ін.

Наступним законодавчим актом, який забезпечує реалізацію механізму регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору в сучасних умовах є Закон України від 21 грудня 2010 р. «Про Основні засади (стратегію) державної еколого-економічної політики України на період до 2020 року». Даний Закон має загальний характер, тобто сфера його дії поширюється як на відносини у сфері аграрного сектору так і є предметом регулювання аграрного права. Згідно з розділом 1 цього Закону стабільний еколого-соціо-економічний розвиток країни передбачає таке функціонування її господарських структур, коли одночасно задовольняються зростаючі матеріальні та духовні потреби населення, забезпечується раціональне й екологічно безпечне господарювання і високоефективне збалансоване використання природних ресурсів, створюються сприятливі умови для здоров'я людини, збереження і відтворення навколишнього природного середовища та природно-ресурсного потенціалу суспільного виробництва [2-3]. Тобто, можна стверджувати, що саме аграрне виробництво забезпечує задоволення потреб суспільства в цілому і кожного громадянина в продуктах харчування, сировині для промисловості та кормах для худоби. Також варто зазначити, що саме аграрне виробництво пов'язане із безпосереднім використанням землі та інших природних ресурсів.

Виходячи із вищевикладеного, можна із впевненістю стверджувати, що положення Закону України

«Про Основні засади (стратегію) державної еколого-економічної політики України на період до 2020 року» підтверджують необхідність інтеграції механізмів регулювання еколого-економічної безпеки держави до механізмів регулювання розвитком аграрного сектору, при обґрунтованому врахуванні еколого-економічної складової у державних галузевих відповідних стратегіях, планах і програм розвитку держави, активізацію механізму екологічного регулювання на місцевих рівнях та екологічну безпеку бізнесу.

Відповідно до положень даного Закону стратегічними цілями і завданнями механізму регулювання аграрним виробництвом є запровадження та розвиток сучасних екологічно орієнтованих та органічних технологій ведення сільського господарства та досягнення у 2020 році їх використання, збільшення площ їх використання двічі. Саме відповідно до положень викладених у Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної еколого-економічної політики України на період до 2020 року» актуалізуються питання забезпечення державної підтримки та стимулювання вітчизняного аграрного виробництва, яке спрямоване на модернізацію технологій у контексті зниження негативного впливу загроз виробничого процесу на навколишнє природне середовище. Дослідження світового досвіду дозволило обґрунтовано підійти до вирішення питань щодо можливих напрямів зниження екологічно деструктивного впливу аграрного сектору на навколишнє середовище завдяки екологічно збалансованому розвитку. Ми підтримуємо думку тих провідних науковців, які стверджують, що саме розвиток інноваційної діяльності в Україні має стати одним із основних інструментів регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору у напрямку нейтралізації загроз навколишньому природному середовищу, що, у свою чергу, спонукає до запровадження еколого-економічних інновацій в аграрному виробництві на довгострокову перспективу [4-5]. Однак, в сучасних вітчизняних реаліях сформована інноваційна інфраструктура не орієнтована на екологічне спрямування, причиною чого слугує не достатня обґрунтованість даного питання у нормативно-правових актах України.

На нашу думку, серед інструментів удосконаленого регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору провідну роль мають займати положення 3 розділу Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної еколого-економічної політики України на період до 2020 року», які передбачають стратегічні завдання сучасної еколого-економічної політики України, а саме необхідність запровадження системи екологічного маркування товарів і продуктів харчування. Саме ці аспекти мають безпосереднє відношення до регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору, адже продукція, яка виробляється, в основному й являє собою продукти харчування або сировину для їх виготовлення.

Варто зазначити, що система екологічного маркування продуктів харчування давно відома і зазнала широкого використання у державах Європейського Союзу та США. Зокрема, у Європейському Союзі регулюванню цих питань присвячено Регламент Ради (ЄС) № 2092/91 від 24 червня 1991 р. про біологічний спосіб виробництва сільськогосподарської продукції і його позначення на сільськогосподарській продукції і продуктах харчування, а також Регламент Ради (ЄС) № 880/92. Саме цими нормативними актами забезпечується вирішення питань щодо механізму надання еколого-економічних товарних етикеток екологічно чистій продукції для держав-членів ЄС, оскільки громадськість зацікавлена в одержанні інформації про вплив виробництва на екологію та про якість аграрної продукції. При цьому експортерам з третіх країн необхідно враховувати, що органічні продукти, які ними поставляються, можуть бути виставлені на продаж у ЄС у такому статусі тільки після проходження процедури з метою засвідчення еквівалентності правил щодо органічного виробництва, які застосовуються в третій країні. Вимоги, які застосовуються у третій країні, повинні надавати гарантії, еквівалентні тим, які надаються в ЄС, і враховувати такі сфери, як виробництво продуктів харчування, запобігання виникненню хвороб, застосування ветеринарних процедур і забезпечення умов утримання тварин, методи землеробства й питання, що пов'язані із застосуванням добрив [6]. Генетично модифіковані організми і продукти, отримані від генетично модифікованих організмів, вилучені з переліку органічних технологій виробництва [7]. Механізми надання еколого-економічних товарних етикеток використовується й у США, де Федеральна комісія з торгівлі і Бюро охорони довкілля надають їх сертифікованим приватним підприємствам-аграрним виробникам. Вбачається, що реалізація механізмів екологічного маркування, визнана у ЄС і в інших країнах світу, є дієвим засобом захисту прав споживачів продукції рослинного і тваринного походження, яка виробляється в рамках органічного сільського господарства і позиціонується, як органічна, а також одним із засобів підтвердження якості цієї продукції. На нашу думку, даний досвід регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору бажано адаптувати в Україні шляхом внесення доповнень до Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини».

Підписана Україною 14 липня 1994 р. Угода про партнерство та співробітництво з Європейським співтовариством та ратифікований Закон України від 10 листопада 1994 р. зобов'язують державу у проведенні заходів щодо модернізації й приватизації аграрного сектора, розвитку внутрішнього та зовнішнього ринків для українських товарів, за умов виконання необхідних заходів із охорони навколишнього середовища й підвищення безпеки продуктів харчування. У свою чергу, прийнятими вважаються зобов'язання щодо адаптації вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Тим паче на сьогодні вказана Угода є чинною. Проте відповідно до укладеної 21 березня 2014 р. у Брюсселі Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським

співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, яка була ратифікована Законом України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 р., Угоду про партнерство та співробітництво з Європейським співтовариством 1994 р. разом з протоколами до неї втрачає чинність (ст. 479 Угоди про асоціацію). Однак, відповідно до ст. 486 Угоди про асоціацію, тимчасово, до набрання нею чинності, положення Угоди про партнерство та співробітництво з Європейським співтовариством 1994 р. продовжуватимуть діяти.

На особливу увагу заслуговує дослідження Європейського законодавства у напрямку забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору, адже у ньому значну увагу приділено саме питанням захисту ґрунтів, використання вод у сільському господарстві, застосування пестицидів, генетично-модифікованих організмів у аграрному виробництві, поводження з сільськогосподарськими тваринами та інше. У результаті дослідження було визначено сукупність нормативних актів ЄС, які присвячені саме питанням захисту навколишнього середовища у сфері аграрного сектору, до яких належать: Директива Ради 91/676/ЄЕС від 12 грудня 1991 р. щодо охорони вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел, та Директива Ради 86/278/ЄЕС від 12 червня 1986 р. про охорону навколишнього середовища і, зокрема, ґрунтів при використанні осаду стічних вод в сільському господарстві. На нашу думку вітчизняне аграрне законодавство повинно спрямовуватись на адаптацію до законодавства ЄС. Результат дослідження у даному напрямку дозволили дійти до висновку, що деякі аспекти вітчизняного законодавства знаходяться на початковій стадії адаптації а деякі відповідають вимогам ЄС, що є позитивною тенденцією.

У підтвердження зроблених нами висновків проаналізовано спеціалізовані нормативно-правові акти, які забезпечують регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору. В Законі України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року», ст. 4 закріплені правові засади принципу еколого-економічної безпеки аграрного сектору, який передбачає сприяння впровадженню ресурсозберігаючих, безпечних та екологічно чистих технологій виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства. Саме цей аспект законодавства України є позитивним напрямом спрямованим на запровадження та утвердження принципу еколого-економічної безпеки аграрного сектору. Вимоги щодо забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору містяться і в інших спеціальних актах аграрного законодавства. Згідно зі ст. 4 Закону України «Про пестициди і агрохімікати» від 02 березня 1995 р. агрохімікати повинні мати високу біологічну активність щодо цільового призначення і відповідати вимогам еколого-економічної безпеки, державним стандартам, санітарним вимогам та іншим нормативним документам. Тим паче, механізмом регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору передбачається, що застосування агрохімікатів до їх державної реєстрації забороняється. Державна реєстрація агрохімікатів проводиться відповідно до Порядку проведення державних випробувань, державної реєстрації та перереєстрації, видання переліків пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04 березня 1996 р. Для проведення даної процедури у механізмі регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору передбачається сукупність обов'язкових процедур, а саме: державні випробування агрохімікатів; розроблення документації з безпечного застосування засобів захисту рослин; гігієнічна регламентація та державна реєстрація хімічної речовини; розроблення нормативів еколого-економічної безпеки хімічних речовин; проведення санітарно-епідеміологічної, еколого-економічної, біологічно-господарської експертиз; розроблення методик визначення залишкової кількості препаратів у аграрній продукції, природних об'єктах тощо.

Статтею 12 Закону України «Про пестициди і агрохімікати» передбачається, що при застосуванні пестицидів і агрохімікатів у процесі аграрного сектору здійснюється комплекс заходів відповідно до регламентів, встановлених для певної ґрунтово-кліматичної зони, з урахуванням попереднього агрохімічного обстеження ґрунтів, даних агрохімічного паспорта земельної ділянки (поля) і стану посівів, діагностики мінерального живлення рослин, прогнозу розвитку шкідників і хвороб.

Проаналізувавши положення низки нормативно-правових актів, як державного інструменту механізму регулювання еколого-економічної безпекою аграрного сектору було встановлено, що основний пріоритетний напрям забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору пов'язаний з нормами використання пестицидів та агрохімікатів при здійсненні сільськогосподарського виробництва та наголошує на параметрах збереження здоров'я людини і охорони навколишнього природного середовища. Дані положення обґрунтовують співвідношення економічного ефекту від застосування агрохімікатів, із необхідністю розробки напрямів їх мінімізації шляхом активізації екологічно безпечних методів захисту та організації заходів спрямованих на забезпечення безпеки здоров'я людини і довкілля під час виробничого процесу, зберігання, транспортування та контролю.

Сукупність екологічно важливих вимог, які необхідно дотримуватись у процесі аграрного сектору та відображаються у державному механізмі регулювання його еколого-економічною безпекою представлені також у Законі України «Про меліорацію земель» від 14 січня 2000 р. Даним Законом передбачається ряд вимог щодо раціонального використання природних ресурсів (земельних, водних, лісових та мінерально-сировинних); охорони ґрунтів (виснаження, засолення, заболочення, насичення

шкідливими речовинами, погіршення властивостей); нейтралізація негативному впливу меліоративних заходів на рослинний і тваринний світ; охорона поверхневих і підземних вод (забруднення та виснаження) тощо. Положення ст. 31 відповідного Закону передбачають, що проектна документація на проведення меліорації земель сільськогосподарського призначення має містити матеріали оцінки впливу на навколишнє природне середовище і довідку про екологічні наслідки проведеної діяльності, відповідно до вимог Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» і «Про екологічну експертизу» від 09 лютого 1995 р.

Державний механізм регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору передбачає також такі нормативно-правові акти, які сприяють забезпеченню еколого-економічної безпеки, а саме: Земельний кодекс України, Водний кодекс України, Кодекс законів про надра, Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 р. та ін. Так, Земельний кодекс України регламентує основні обов'язки власників землі, яка забезпечує аграрне виробництво (ст. 91, 96), та, у свою чергу, передбачає вимоги до забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору в Україні, а саме забезпечення використання землі за цільовим призначенням, додержання вимог законодавства про охорону довкілля, підвищення родючості ґрунтів та збереження їх корисних властивостей. Також власники зобов'язуються своєчасно надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом тощо. Серед спеціалізованого аграрного законодавства, яке закріплює тотожні положення, належать закони України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 р. (ст. 15), «Про особисте селянське господарство» від 15 травня 2003 р. (ст. 7) та інших. Тобто, виходячи із вищевикладеного встановлено, що одним з основних обов'язків аграрних виробників є раціональне та ефективне використання земель сільськогосподарського призначення в процесі аграрного сектору. У свою чергу реалізація регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору враховує еколого-соціо-економічні чинники. Економічні чинники передбачають максимальну мінімізацію виробничих затрат на виробництво аграрної продукції у напрямку виробництва необхідної для суспільства кількості сільськогосподарської продукції. Сутність еколого-економічних чинників полягають у впровадженні при використанні сільськогосподарських угідь таких технологій, які б зберігали та підвищували родючість ґрунтів та забезпечували б виробництво екологічно чистої аграрної продукції [9-10].

Висновки. Результати проведеного дослідження нормативно-правового забезпечення регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору дозволяють констатувати, що сучасна система законодавства у сфері забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору включає декілька рівнів нормативного характеру: по-перше, конституційні норми; по-друге, норми загального характеру (наприклад, Закон України «Про основи національної безпеки України»); по-третє, норми екологічного законодавства; по-п'яте, спеціальний рівень, який передбачає нормативні акти у сфері аграрного сектору. Також варто акцентувати увагу на нормах міжнародно-правового характеру щодо забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору (міжнародні договори, конвенції, а також акти регіонального характеру, а саме, Регламенти і Директиви Ради Європейського Союзу). На нашу думку, визначені у даному питанні чинні нормативно-правові акти України щодо забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору повинні бути представлені у сучасному державному механізмі регулювання еколого-економічної безпеки суспільства та, аграрного сектору зокрема. Тобто, із впевненістю можна стверджувати, що сучасне законодавство України представляє собою достатнє нормативно-правове підґрунтя для забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору, що дає підстави вести мову про формування нового принципу аграрного права – принципу еколого-економічної безпеки аграрного сектору. Також для ефективної реалізації регулювання еколого-економічної безпеки аграрного сектору необхідно враховувати особливості нормативно-правового забезпечення на галузевому рівні, яке спрямоване на регулювання питаннями забезпечення еколого-економічної безпеки з урахуванням специфіки аграрного сектору. Виконання законодавчих актів відбувається на основі підзаконних актів, до яких належать укази Президента України, постанови КМУ, накази міністерств і відомств, розпорядження місцевих органів державної влади та регулювання, нормативні акти органів місцевого самоврядування, територіальні (локальні) нормативні акти або розпорядження, які прийняті конкретними суб'єктами аграрного сектору. До джерел нормативного забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору також відносять судові рішення. Всі перелічені підзаконні акти приймаються з метою доповнення та деталізації еколого-економічних законів. Для того щоб всі нормативно-правові акти ефективно використовувались на практиці необхідно дотримуватись сукупності комплексних умов, які передбачають узгодженість системи підзаконних нормативно-правових актів, нормативні акти не повинні суперечити один з одним. Забезпечити виконання законів та підзаконних нормативно-правових актів можливо лише шляхом удосконалення відповідного нагляду і розвитку судових механізмів вирішення спірних питань в сфері забезпечення еколого-економічної безпеки аграрного сектору та збалансованого аграрного природокористування.

Література

1. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку: монографія / В.В. Зянько. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. 397 с.

2. Щуревич Л.М. Інноваційні перспективи в розвитку аграрного сектору в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №10. С. 101-105.
3. Дергачев В.А. Новые формы международной экономической регионализации. *Економічні інновації*. 2014. Вип. 57. С. 111-126
4. Гриник І.В. Проблеми і перспективи наукового забезпечення трансферу інновацій в АПК. Методичні підходи створення інновацій та трансферу об'єктів інтелектуальної власності у агровиробництво / під ред. В.П.Ситника, В.В.Кириченка. Х., 2008. С. 16-20.
5. Лайко П.А. Удосконалення інноваційної діяльності в АПК – вимоги часу. *Економіка АПК*. 2007. №12. С.85-91.
6. Shestakovska T., Durglishvili N., Kushnir S. Competitiveness of the agrarian business in the context of maintenance of leadership positions on the market. In: Strielkowski, W. (ed.). Proceedings of the 2nd International Conference on Social, Economic and Academic Leadership (ICSEAL 2018), Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 2018. ol. 217, pp177-184. doi:10.2991/icseal-18.2018.26
7. Прахалад К.К. Майбутнє конкуренції. Творення унікальної цінності спільно з клієнтами. К.: Вид-во Олексія Капусти (підрозділ «Агенція «Старт»»), 2005. 258 с.
8. Портер М. Международная конкуренция. / М. Портер. М.: Междунар. отношения, 1993. 896 с.
9. Тарнавська Н. Новітні прояви конкуренції в суспільстві, яке базується на знаннях. *Економіка України*. 2008. № 2. С.4-16
10. Потенціал розвитку і перспективи відродження сільських територій в умовах сучасних реформ: науково-аналітична доповідь. під ред.. В. Борщевського. Львів, 2017. 43 с.

References

1. Zianko V.V. (2008). Innovatsiine pidpriemnytstvo: sutnist, mekhanizmy i formy rozvytku [Innovative entrepreneurship: the essence, mechanisms and forms of development] Vinnytsia: UNIVERSUM-Vinnytsia, 397 p. [in Ukrainian].
2. Shchurvykh L.M. (2018). Innovatsiini perspektyvy v rozvytku ahrarnoho sektoru v Ukraini. [Innovative perspectives in the development of the agrarian sector in Ukraine] Investytsii: praktyka ta dosvid [Investments: practice and experience]. 10, p.101-105. [in Ukrainian].
3. Derhachev V.A. (2014). Novyye formy mezhdunarodnoy jekonomicheskoy regionalizatsii. [New forms of international economic regionalization] Ekonomichni innovatsii [Economic innovation]. 57, p. 111-126 [in Ukrainian].
4. Hrynyk I.V. (2008). Problemy i perspektyvy naukovoho zabezpechennia transferu innovatsii v APK. [Problems and prospects of scientific support for the transfer of innovations in the agroindustrial complex] Metodychni pidkhody stvorennia innovatsii ta transferu ob'ektiv intelektualnoi vlasnosti u ahrovyrubnytstvo p.16-20. [in Ukrainian].
5. Laiko P.A. (2007). Udoskonalennia innovatsiinoi diialnosti v APK – vymohy chasu. [Improvement of innovative activity in agroindustrial complex] Ekonomika APK [Economy of agroindustrial complex] 12, p. 85-91. [in Ukrainian].
6. Shestakovska T., Durglishvili N., Kushnir S. (2018). Competitiveness of the agrarian business in the context of maintenance of leadership positions on the market. In: Strielkowski, W. (ed.). Proceedings of the 2nd International Conference on Social, Economic and Academic Leadership (ICSEAL 2018), Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 217, p.177-184. [in Switzerland].
7. Prakhald K.K. (2005). Maibutnie konkurentsii. Tvorennia unikalnoi tsinnosti spilno z kliientamy. [Future of competition. Creating a unique value with customers]. K.: Vyd-vo Olexsiii Kapusty (pidrozdil «Ahentsiia «Start»), 258 p. [in Ukrainian].
8. Porter M. (1993). Mezhdunarodnaja konkurencija. [International Competition] M.: Mezhdunar. otnosheniya, 896 p. [in Russian].
9. Tarnavska N. (2008). Novitni proiavy konkurentsii v suspilstvi, yake bazuietsia na znanniakh. [The latest manifestations of competition in a knowledge-based society] Ekonomika Ukrainy [Ukraine economy]. 2, p.4-16 [in Ukrainian].
10. Potentsial rozvytku i perspektyvy vidrodzhennia silskykh terytorii v umovakh suchasnykh reform: nauково-analitychna dopovid. [Development potential and prospects for the revival of rural areas in the context of modern reforms: scientific and analytical report] pid red.. V. Borshchevskoho. Lviv, 2017. 43 p. [in Ukrainian].

Рецензія/Peer review : 03.04.2019

Надрукована/Printed : 05.06.2019
Рецензент: д. е. н., проф. Войнарченко М. П.